

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМ
ЗЛОЧИННОСТІ імені АКАДЕМІКА В. В. СТАШИСА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА»

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції
12–13 жовтня 2017 року

Харків
«Право»
2017

УДК 343:316.32
ББК 67.308.я431
К 82

Редакційна колегія:

В. Я. Тацій (головний редактор),
В. І. Борисов (заступник головного редактора),
А. П. Гетьман, М. І. Панов, В. І. Тютюгін, В. С. Батиргарєєва,
Л. М. Демидова, І. О. Зінченко, Д. П. Євтєєва

Кримінально-правове забезпечення сталого розвитку України
К 82 в умовах глобалізації : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 12–13 жовт.
2017 р. / редкол.: В. Я. Тацій (голов. ред.), В. І. Борисов (заст. голов.
ред.) та ін. – Харків : Право, 2017. – 560 с.

ISBN 978-966-937-263-5

УДК 343:316.32
ББК 67.308.я431

ISBN 978-966-937-263-5

- © Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2017
- © Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України, 2017
- © Національна академія прокуратури України, 2017
- © Громадська організація «Всеукраїнська асоціація кримінального права», 2017
- © Оформлення. Видавництво «Право», 2017

<i>Коваленко С. В.</i>	ІНФОРМАЦІЯ З ОБМЕЖЕНИМ ДОСТУПОМ ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ	318
<i>Соловійова А. М.</i>	НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ВЛАСНОСТІ ЧАСІВ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ПІД РОСІЙСЬКОЮ ТА АВСТРО-УГОРСЬКОЮ ІМПЕРІЯМИ	321
<i>Уфімцева О. С.</i>	КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ОКРЕМІ ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ	324
<i>Мовчан Р. О.</i>	КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВ НА ЗЕМЛЮ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ІСПАНІЇ ТА ІТАЛІЇ	327
<i>Богданова Э. Ю., Воронкова А. Ю.</i>	НЕКОТОРЫЕ ПРОБЛЕМЫ, ВОЗНИКАЮЩИЕ ПРИ ОТГРАНИЧЕНИИ БАНДИТИЗМА ОТ СМЕЖНЫХ СОСТАВОВ ПРИСТУПЛЕНИЙ ПО РОССИЙСКОМУ УГОЛОВНОМУ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ	331
<i>Туркот М. С.</i>	ВИЗНАЧЕННЯ СТАТУСУ ВІЙСЬКОВОГО ФОРМУВАННЯ ВІДПОВІДНО ДО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ	336
<i>Пилипенко І. В.</i>	РІВЕНЬ БЛАНКЕТНОСТІ ДИСПОЗИЦІЇ СТАТТІ 356 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ (САМОПРАВСТВО)	339
<i>Юртаєва К. В.</i>	КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОКАЛІЗАЦІЇ	343
<i>Карпенко М. І.</i>	КРИМІНАЛЬНО – ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ ЗЛОЧИНІВ	345
<i>Шепітько М. В.</i>	ВПЛИВ ВИЗНАННЯ УКРАЇНОЮ ЮРИСДИКЦІЇ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ НА ЗМІСТ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ПРАВОСУДДЯ	350
<i>Шмарін І. О.</i>	МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА НЕОБХІДНІСТЬ ТА ДОПУСТИМІСТЬ ЯК СИСТЕМНО-ПРАВОВИЙ ПРИНЦИП КРИМІНАЛІЗАЦІЇ НЕПОВАГИ ДО СУДУ В УКРАЇНІ	352
<i>Акімов М. О.</i>	КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦІЛЬОВИХ УБИВСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ	355
<i>Павленко Т. А.</i>	ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА: ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА	359
<i>Гринчак С. В.</i>	НЕЗАКОННА ТРАНСПЛАНТАЦІЯ ТА НАСИЛЬНИЦЬКЕ ДОНОРСТВО: ПИТАННЯ ВІДМЕЖУВАННЯ СУМІЖНИХ СКЛАДІВ ЗЛОЧИНІВ	362

вості усунення цієї загрози іншими законними способами керівник анти-терористичної операції має право прийняти рішення про знешкодження терориста (терористів), у тому числі без попередження, та віддати відповідний наказ. Таким чином, дії суб'єктів боротьби з тероризмом на виконання подібного наказу слід розглядати відповідно до положень ст. 41 КК України як такі, що вчинені за умов, що виключають їх злочинність.

Водночас ми не випадково наголошували на обов'язковості дотримання певних умов цільових вбивств. Адже боротьба з тероризмом (як визначає згаданий вище Закон) має ґрунтуватись на принципах законності та неухильного додержання прав і свобод людини і громадянина. Знищення терористів має бути викликане неможливістю досягнення мети запобігання терористичному акту в інший спосіб, в жодному разі не мати характеру помсти за раніше вчинений злочин (злочини) і не супроводжуватися заподіянням смерті стороннім особам чи спричиняти істотну матеріальну шкоду.

Наостанок хотілося б зауважити, що проблема, про яку йдеться, відносно нова для нашої держави. Але саме її нагальність краще за все зумовлює потребу невідкладної ґрунтовної розробки та вирішення.

Т. А. Павленко, к.ю.н., доцент, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, старший науковий співробітник Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України

ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА: ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Як зазначає Л. М. Шестопалова, самогубство є соціальним явищем, притаманним будь-якому суспільству, а на різних етапах розвитку суспільства кількість самогубств може збільшуватися чи зменшуватися. Проте це явище не може зникнути, адже з огляду на недосконалість суспільних відносин воно є його невід'ємною ознакою, необхідним наслідком соці-

ального процесу¹. Що стосується ситуації у нашій державі, то, за даними ВООЗ на 2012 р., в Україні було вчинено близько 10 тис. актів суїциду. Середній показник для нашої країни – 22 суїциди на 100 тис. осіб. Україна входить до десятки країн із найвищим рівнем самогубств². Останнім часом проблема доведення до самогубства набуває все більших масштабів. Особливо це стосується найменш захищених верств населення – неповнолітніх. І не в останню чергу така ситуація пов’язана з розвитком всесвітньої мережі «Інтернет». Так, наприклад, уже багато місяців поспіль у мережі обговорюють підліткову гру «Синій кіт», або ж «Тихий дім», «Море китів», «Розбуди мене о 4:20». У смертельній гри багато назв, але результат завжди однаковий – закінчене життя (самогубство)³. Тож постає запитання: чи можлива дієва протидія такому страшному соціальному явищу за допомогою норм закону про кримінальну відповідальність?

На сьогоднішній день у чинній редакції ст. 120 КК передбачено кримінальну відповідальність за доведення іншої особи до самогубства або до замаху на самогубство, що вчиняється лише шляхом: 1) жорстокого з нею поводження; 2) шантажу; 3) примусу до протиправних дій або 4) систематичного приниження її людської гідності. Кваліфікуючими ознаками доведення до самогубства визнається вчинення вказаних діянь щодо особи, яка перебувала в матеріальній або іншій залежності від винуватого, або щодо двох або більше осіб (ч. 2 ст. 120 КК), або якщо воно було вчинене щодо неповнолітнього (ч. 3 ст. 120 КК). Водночас доведення до самогубства, що вчиняється без застосування шантажу, примусу, приниження та інших, передбачених у ч. 1 ст. 120 КК способів (наприклад, шляхом систематичного *схиляння* особи до суїциду), не є кримінально каранним діянням. Як ми бачимо, більшість випадків самогубств, учинених підлітками, які є членами так званих груп смерті, взагалі не мають жодної кримінально-правової оцінки. На цю гостру проблему звернув увагу й за-

¹ Шестопалова Л. М. Самогубство та доведення до самогубства: заходи протидії : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Нац. акад. внутр. справ України. – К., 2001. – С. 6.

² Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо встановлення кримінальної відповідальності за сприяння вчиненню самогубства)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58195. – Заголовок з екрана.

³ Гра в смерть: що таке «Синій кіт» і чому підлітки виконують смертельні завдання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : gopri.in.ua/novini-oblast/1828-gra-v-smert-scho-take-siny-kit-chomu-pdltki-vikonuyut-smerteln-zavdannya.html. – Заголовок з екрана.

конодавець. І низка депутатів виступили із законодавчою ініціативою щодо внесення відповідних змін до ст. 120 КК України¹. Ними запропоновано встановити кримінальну відповідальність за будь-яке сприяння особі в учиненні нею самогубства чи спроби самогубства, що є цілком вчасним. Проте деякі положення цього проекту Закону виглядають дещо суперечливими. На це звертали увагу правники у своїх наукових висновках².

По-перше, сумнівною є пропозиція народних депутатів передбачити кримінальну відповідальність за «...підбурювання, в тому числі підкуп, обман...». Слід зазначити, що підбурюванням, по суті, і є підкуп, погроза, умовляння, обман шантаж тощо. А відтак, вважаємо за доцільне підтримати позицію науковців щодо того, що більшість об'єктивних ознак такого злочину, як доведення до самогубства, буде охоплюватися вказаним поняттям «підбурювання».

По-друге, у згаданому законопроекті запропоновано встановити кримінальну відповідальність за доведення до самогубства, що здійснюється шляхом підкупу. Така пропозиція, як видається, породжує більше запитань, аніж відповідей. Так, якщо мова йде про те, що особі пропонують певні майнові чи немайнові блага, так би мовити, «в обмін» на вчинення самогубства, то виникає запитання: коли і хто ці блага має отримати? Важко уявити, щоб такі блага були потрібні особі, що позбавляє себе життя. Тож, вочевидь, мова йде про те, що їх у майбутньому можуть отримати інші особи (родичі, друзі тощо). На це у своїх наукових висновках звертають увагу і науковці Головного науково-експертного управління, і науковці НДІ ВПЗ імені акад. В. В. Сташиса НАПрН України. Така ситуація породжує нове запитання: чи не охоплюються такі дії суб'єкта злочину поняттям «шантаж»? А відтак, виникає чергове запитання щодо доцільнос-

¹ Про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо встановлення кримінальної відповідальності за сприяння вчиненню самогубства) [Електронний ресурс] : проект Закону України (№4088). – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58195. – Заголовок з екрана. Примітка. Закон України був прийнятий за основу 24 травня 2017 р.

² Висновок Головного науково-експертного управління на проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо встановлення кримінальної відповідальності за сприяння вчиненню самогубства)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58195. – Заголовок з екрана; Науково-правовий висновок НДІ ВПЗ НАПрН України імені акад. В. В. Сташиса на проект Закону «Про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо встановлення кримінальної відповідальності за сприяння вчиненню самогубства)» (реєстр. №4088) (вих. лист від 11 травня 2017 р. №261-02-23).

ті окремого виділення такого способу доведення до самогубства у редакції ч. 1 ст. 120 КК України, що пропонується.

Слід зауважити, що у випадку, коли нова редакція статті КК України викликає більше запитань, ніж чинна редакція цієї статті, то слід говорити, напевно, про її подальше доопрацювання. Маємо надію, що законодавець дослухається до наукової спільноти, і майбутня редакція ст. 120 КК України буде відповідати вимогам законодавчої техніки.

С. В. Гринчак, к.ю.н., доцент, доцент кафедри кримінального права № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

НЕЗАКОННА ТРАНСПЛАНТАЦІЯ ТА НАСИЛЬНИЦЬКЕ ДОНОРСТВО: ПИТАННЯ ВІДМЕЖУВАННЯ СУМІЖНИХ СКЛАДІВ ЗЛОЧИНІВ

Стаття 143 КК передбачає чотири самостійні склади злочинів: порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини (ч. 1); вилучення у людини шляхом примушування або обману її органів або тканин з метою їх трансплантації¹ (ч. 2); незаконна торгівля органами або тканинами людини (ч. 4); участь у транснаціональних організаціях, які займаються діяльністю, передбаченою частинами другою, третьою чи четвертою ст. 143 (ч. 5). На відміну від попередньої норми, ст. 144 КК передбачає лише один самостійний склад злочину: насильницьке або шляхом обману вилучення крові у людини з метою використання її як донора (ч. 1). Насамперед насильницьке донорство є найбільш схожим зі складом злочину, передбаченим ч. 2 ст. 143 КК, а, отже, питання їх відмежування потребує детального розгляду. На спорідненість цих складів указує той факт, що в ході прийняття Верховною Радою України КК 2001 р. при обговоренні його змісту з боку Президента України надійшла пропозиція про те, що насильницьке донорство як один зі складів злочину слід включити до ч. 2 ст. 143 КК.

Диспозиції ч. 2 ст. 143 та ч. 1 ст. 144 КК за способом визначення кримінальної протиправності є бланкетними, а, отже, при відмежуванні не-

¹ *Примітка.* Тут і далі терміни «вилучення у людини шляхом примушування або обману її органів або тканин з метою їх трансплантації» та «незаконна трансплантація» вживаються як тотожні за змістом.